

Oppgave 1 (20%)

- a) Forklar hva markedets etterspørselskurve er, og hva som kan gi skift i denne kurven.
- b) Forklar hva eksterne virkninger er, og gi et eksempel på en negativ ekstern virkning.

Oppgave 2 (50%)

Vi ser på et marked for en vare, og antar at vi kan bruke modellen for fullkommen konkurranse. Bruk gjerne figurer i svarene dine. Husk at kurveskift skal forklares og effektene kommenteres.

- a) Forklar kort hvordan pris og omsatt mengde bestemmes i et slikt marked
- b) Hva blir effektene i markedet av at det kommer nye produsenter inn på markedet?
- c) Hva blir effektene i markedet av at produsentene får økte kostnader? Hvordan avhenger effektene av hvor priselastisk etterspørselen er?
- d) Hva skjer i markedet dersom selgerne må betale en stykkskatt t per enhet til myndighetene? Hva menes med at skatten deles mellom kjøpere og selgere? Gi en samfunnsøkonomisk vurdering av effektene av stykkskatten.
- e) Anta nå at varen leder til en skade på naturen som er beregnet til å koste t kroner per enhet. Hvordan vil dette endre den samfunnsøkonomiske vurderingen av en stykkskatt på t kroner per enhet?
- f) En gruppe produsenter i markedet hevder at de ikke kan drive lønnsomt dersom de må betale miljøavgiften, og at de bør få slippe fordi de ellers må stanse driften. Hva vil du si til et slikt argument?

Oppgave 3 (30%)

Strømprisene har økt kraftig den siste tiden. Det har kommet forslag om å innføre maksimalpris på strøm for å begrense prisøkningen for norske strømkunder.

- a) Forklar mulige effekter av en maksimalpris i markedet, og gi en samfunnsøkonomisk vurdering av et slikt tiltak.
- b) En begrunnelse for maksimalpris har vært at den gjennomsnittlige kostnaden ved å produsere strøm er langt lavere enn den prisen forbrukerne må betale, slik at mange kraftselskaper har store overskudd. Gi en kort kommentar til dette argumentet

I drøftingen kan du se bort fra at vi eksporterer strøm, og du kan betrakte markedet for strøm som et marked med fullkommen konkurranse.

Sensurveiledning

- a) Når kjøperne er pristakere vil hver av dem ha en etterspørselskurve – dvs en sammenheng mellom pris på godet vi ser på og mengde som ønskes kjøpt. Etterspurt mengde synker med prisen på godet (ikke nødvendig å forklare konsumentens tilpasning). Horisontal summering av kjøpernes etterspørselskurver gir markedets etterspørsel: En negativ sammenheng mellom pris på godet og etterspurt mengde i markedet. Etterspørselen påvirkes også av pris på andre goder, av forventninger om priser senere, konsumentens inntekt, og smak, vaner etc (preferanser). Endringer i disse gir skift i markedets etterspørselskurve. Gjerne eksempel.
- b) Lærebokas definisjon : An external cost is an uncompensated cost that an individual or firm imposes on others”, “An external benefit is a benefit that an individual or firm confers on others without receiving compensation”. Ekstra fint hvis det også presiseres at det ikke er virkninger på andre som går gjennom prisene.

Oppgave 2 (50%)

Stoffet på a)-e) er godt dekket i lærebok, forelesninger og seminarer. Oppgave e) krever imidlertid større grad av selvstendig resonnering, noe som er krevende i et begynnerkurs. De fleste bør få til noe på e), mens det er ikke å vente at mange får til f)

- a) Likevekt i markedet betyr at etterspurt mengde er lik tilbudt. Ved en fallende etterspørselskurve og en stigende tilbudskurve (som starter under E-kurven på p-aksen) vil det være en pris som gir likhet mellom etterspurt og tilbud mengde. E-kurven er allerede forklart (oppgave 1), så det holder å vise til denne. Tilbudskurven kan forklares kort som en sammenheng mellom pris og mengde som tilbys. Markedets tilbud er summen av tilbudet fra de enkelte produsentene (selgerne)
- b) Siden markedets tilbud er summen av tilbudet fra de enkelte produsentene, vil T-kurven skifte utover (og bli slakere) dersom det kommer nye produsenter inn på markedet. Dette gir lavere likevektspris og høyere omsatt mengde. Ekstra poeng om man påpeker at de som var i markedet fra før taper siden prisen har gått ned.
- c) Økte kostnader per enhet for produsentene innebærer at T-kurven skifter opp (innover). I ny likevekt er prisen høyere og omsatt mengde lavere. At prisen øker innebærer at produsentene velter noe av kostnadsøkningen over på kjøperne, dvs at kostnadene deles mellom kjøper og selgere. Hvor mye prisen øker avhenger av forholdet mellom helning på E og T-kurven. Kan gjerne illustreres, for eksempel ved å se på to ulike helninger av E-kurven.
- d) En stykkskatt t flytter T-kurven opp med avstand t . Som i c) gir dette økt p og lavere x . Skatteoverveltningen bør forklares: Hvordan t kan deles i økt pris for kjøperne ($p_1 - p_0$) og redusert nettopris til selgerne, $p_0 - (p_1 - t)$. Ekstra poeng for å få med noe om hvordan delingen avhenger av forholdet mellom helningen på T- og E-kurven. For å gjøre en samfunnsøkonomisk vurdering må en forstå at skatten endrer de privatøkonomiske marginal-kostnadene men ikke de samfunnsøkonomiske. Høyden på T-kurven uten skatt er samfunnsøkonomiske marginalkostnad. Samfunnsøkonomisk vurdering kan gjøres på ulike måter. Man kan for eksempel tegne samfunnsøkonomisk effektivitetstap ved skatten (dvs det er ikke nødvendig å tegne konsument-

- og produsentoverskudd og skatteinntekt). De kan gjerne bruke de tre kriteriene for effektivitet 1. Produksjonen skal foregå på billigste måte, 2. Omsatt mengde skal fordeles etter betalingsvillighet, og 3. marginal betalingsvillighet skal være lik marginale kostnader
- e) Ved en skadekostnad på t kroner pr enhet ligger de samfunnsøkonomiske marginalkostnadene t kroner over de privatøkonomiske, dvs over T-kurven. Samfunnsøkonomisk optimal mengde er der hvor samfunnsøkonomiske MK er lik marginal betalingsvillighet, uten skatt blir omsatt mengde for høy. Forklare at skatten i dette tilfellet fjerner effektivitetstap i markedet.
 - f) Å la noen av produsentene slipper miljøavgiften innebærer at noen av produsentene vil ha privatøkonomiske kostnader som er lavere enn de samfunnsøkonomiske. Dette gir to typer ineffektivitet: Produksjonen reduseres ikke like mye som skadekostnadene tilsier, og omsatt mengde produseres ikke effektivt. Forslaget virker som en subsidie til de minst lønnsomme bedriftene i dette markedet.

Oppgave 3 (30%)

Læreboka har et eget kapittel om prisregulering, og dette er gjennomgått på forelesning med prisregulering i strømmarkedet som eksempel.

Spørsmål b tester forståelse av hvorfor prisene bør bestemmes av marginalkostnad og ikke gjennomsnittskostnad. Dette er et krevende spørsmål som det ikke er forventet at alle skal kunne besvare.